

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПРАВА І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ

(назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь	<u>бакалавр</u> <i>(назва освітнього ступеня)</i>
галузь знань	<u>07 Управління та адміністрування</u> <i>(шифр і назва галузі знань)</i>
спеціальність	<u>073 Менеджмент</u> <i>(код і назва спеціальності)</i>
освітня програма	<u>Менеджмент: бізнес-адміністрування</u> <i>(код і назва спеціальності)</i>
тип дисципліни	<u>обов'язкова</u> <i>(обов'язкова / вибіркова / факультативна)</i>

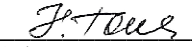
ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

 Т.К. Метіль
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти факультету
української філології та соціальних наук

 Н.О. Гончарова
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою права і соціальної роботи
протокол № 1 від 31 серпня 2021 року

Завідувач кафедри А.С. Метіль
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: доц. кафедри права і соціальної роботи Метіль А.С.

Рецензенти програми: д.п.н., професор кафедри права і соціальної роботи
Кічук Я.В.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 3	<i>Лекції:</i>	
	18	4
Модуль: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 90	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
Семестр: 5	<i>Семінарські заняття:</i>	
	18	4
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 2	-	-
- самостійна робота: 4	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	54	82

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» є права та свободи людей, їх історична еволюція, політико-правове обґрунтування та юридична природа; структура та механізми функціонування громадянського суспільства, зокрема діяльність у його рамках громадських рухів легально-конструктивного спрямування, а також характер взаємозв'язків, каналів і способів впливу громадянського суспільства на державу.

Метою дисципліни є формування у студентів розгорнутого уявлення про права людини та громадянське суспільство.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» є: надати базові знання про сутність, особливості, проблеми та тенденції розвитку прав людини та громадянського суспільства у світі та в Україні; ознайомити студентів із основними моделями громадянського суспільства; сформувати у студентів первинні практичні навички щодо застосування одержаних теоретичних знань.

Передумови для вивчення дисципліни: «Основи філософських знань», «Україна в європейській історії та культурі».

Міждисциплінарні зв'язки: «Правове забезпечення управлінської діяльності», «Психологія».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «Права людини та громадянське суспільство в Україні» передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Менеджмент: бізнес-адміністрування».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			

ЗК 1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН 1	Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 2	Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.
ЗК 9	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	ПРН 16	Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.
ЗК 13	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	ПРН 15	Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.
ЗК 15	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	ПРН 12	Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.
Фахові компетентності (ФК)			
СК 6	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо	ПРН 15	Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.
СК 13	Розуміти принципи і норми права та використовувати їх у професійній діяльності.	ПРН 1	Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
СК 17	Здатність до ідентифікувати та оцінювати ризики недосагнення управлінських цілей бізнесу, недостовірності звітності, недотримання законодавства, збереження й використання його ресурсів.	ПРН 19	Вміти визначати ризики недосагнення управлінських цілей бізнесу, недостовірності звітності, недотримання законодавства, збереження й використання його ресурсів.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК 1			ПРН 1	ПРН 1
ЗК 2	ПРН 2	ПРН 2		
ЗК 9		ПРН 16		
ЗК 13			ПРН 15	ПРН 15
ЗК 15				ПРН 12
СК 6			ПРН 15	ПРН 15
СК 13		ПРН 1		ПРН 1
СК 17	ПРН 19	ПРН 19		ПРН 19

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Тема 1. Права і свободи людини та громадянина	4	2	2	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	10
2.	Тема 2. Громадянське суспільство	4	2	2	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	8
3.	Тема 3. Людина і держава	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	8
4.	Тема 4. Демократична держава	4	2	2	-	-	-	5	2	1	1	-	-	-	8
5.	Тема 5. Соціалізація особистості	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	9
6.	Тема 6. Конституційні правовідносини	2	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	8
7.	Тема 7: Загальна характеристика прав дитини	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	8
8.	Тема 8: Україна, Європа, світ	4	2	2	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	9
9.	Тема 9: Система правових механізмів захисту прав людини	6	2	2	-	-	-	7	2	1	1	-	-	-	10
	Проміжний контроль	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
	Разом:	36	18	18	-	-	-	54	8	4	4	-	-	-	82

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Права і свободи людини та громадянина

Поняття людської гідності. Людська гідність – основа природного права. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності. Гуманізм як цілісна системи поглядів на людину.

Природа прав людини. Основоположні права і свободи людини. Покоління прав людини. Класифікація прав людини. Борці за права людини. Майбутнє прав людини.

Поняття прав дитини. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини.

Порушення прав людини. Поняття механізмів захисту прав людини. Міжнародні та європейські стандарти захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини, їх класифікація. Правозахисні організації.

Тема 2. Громадянське суспільство

Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Громадянське суспільство та правова держава.

Тема 3. Людина і держава

Взаємовідносини «людина – держава». Верховенство права. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Позитивні і негативні зобов'язання держави.

Тема 4. Демократична держава

Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Роль політичних партій в розвитку демократії. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію

Тема 5. Соціалізація особистості

Самореалізація і розвиток. Індивідуальність особистості. Життєві цінності й пріоритети. Активна громадянська позиція. Мобільність і адаптивність людини. Креативність.

Тема 6. Конституційні правовідносини

Загальна характеристика конституційного права. Передумови прийняття і загальна характеристика Конституції України. Основні етапи розвитку української державності. Політико-правове закріплення суверенітету України. Особливості політичного режиму, форми правління та адміністративно-територіального устрою України.

Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини: поняття, акти, що їх визначають. Загальна характеристика прав, свобод і обов'язків громадян України. Гарантії та механізми захисту прав і свобод: поняття і види.

Тема 7. Загальна характеристика прав дитини

Поняття прав дитини. Нормативне регулювання прав дитини. Моральна та юридична сутність прав дитини. Поняття охорони дитинства. Соціально-правовий захист дітей в Україні. Особисті немайнові права дитини. Майнові права дитини. Дитина і правопорядок: особливості правовідносин. Право дитини на працю

Тема 8. Україна, Європа, світ

Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальні проблеми людства. Витоки та процес європейської інтеграції. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції.

Поняття міжнародних відносин. Міжнародні відносини України з сусідами. Особливості міжнародного права. Захоплення Криму. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО. Військовий конфлікт в Україні.

Європейське і світове співробітництво. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, СОТ тощо. Європейська політика сусідства. Східне партнерство. Виклики на шляху європейської інтеграції України. Угода про асоціацію Україна – ЄС.

Тема 9. Система правових механізмів захисту прав людини

Сутність і рівні механізму захисту прав людини. Поняття механізму захисту прав людини. Структура механізму захисту прав людини. Дія механізму захисту прав людини. Рівні механізму захисту прав людини. Міжнародний механізм захисту прав людини. Національний механізм захисту прав людини. Регіональний механізм захисту прав людини. Місцевий механізм захисту прав людини.

5.2. Тематика семінарських занять.

1. Права і свободи людини та громадянина
2. Громадянське суспільство
3. Людина і держава
4. Демократична держава
5. Соціалізація особистості
6. Конституційні правовідносини
7. Загальна характеристика прав дитини
8. Україна, Європа, світ
9. Система правових механізмів захисту прав людини

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		д\ф	з/ф	
	Підготовка до аудиторних занять та усіх видів контролю:	30	37	
	- опрацювання лекційного матеріалу;	11	15	Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять
	- підготовка до семінарських занять;	15	18	
	- підготовка до проміжного контролю.	4	4	
	Виконання індивідуальних завдань:	24	45	
	- підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей, наукова стаття);	14	18	Індивідуальне науково-дослідне завдання (тези доповідей, наукова стаття). Термінологічний словник Реферат
	- складання термінологічного словника;	5	10	
	- написання реферату;	5	17	
	Разом	54	82	

Орієнтовний перелік тем для виконання самостійної роботи:

1. Соціалізація особистості.
2. Людська гідність і права людини.
3. Еволюція прав людини.
4. Людина і держава.
5. Поняття прав дитини.
6. Механізми захисту прав людини і прав дитини.
7. Поняття гендерної рівності.
8. Поняття дискримінації.
9. Основні форми та прояви дискримінації.

10. Виникнення і зміст демократії.
11. Принципи виборчого права.
12. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах.
13. Поняття та функції громадянського суспільства.
14. Структура конституційного законодавства. Функції і принципи конституційного права.
15. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист.
16. Громадянська участь у житті суспільства.
17. Комунікація, інформація, мас-медіа.
18. Медіа і демократія. Свобода, етика і відповідальність.
19. Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа.
20. Міжнародні відносини та міжнародне право.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота складається з 3 тестових завдань та 3 теоретичних питань.

Приклад:

1 варіант

Тестові завдання:

1. Який із перелічених термінів позначає дедалі глибшу взаємозалежність людей і країн у всьому світі?
 - a) індустріалізація;
 - b) інтеграція;
 - c) глобалізація;
 - d) міграція.
2. Визначте місце Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в системі українського законодавства:
 - a) Конвенція є частиною лише кримінального і кримінально-процесуального законодавства України;
 - b) Конвенція є частиною лише цивільного і цивільно-процесуального законодавства України;
 - c) Конвенція є частиною українського законодавства;
 - d) Конвенція не є частиною українського законодавства.
3. Яке з перелічених прав людини і свобод захищено Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод?
 - a) право на щорічний відпочинок;
 - b) право на повагу до приватного життя;
 - c) право на працю;
 - d) право на життя ненародженої дитини.

Теоретичні питання:

1. Поняття та функції громадянського суспільства.
2. Поняття прав дитини.
3. Механізми захисту прав людини і прав дитини.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
1-50	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним

	матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.
--	---

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Тези доповідей	5
Термінологічний словник	5
Реферат	5
Презентація	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за правильну відповідь на 1 тестове завдання – 2б., за правильну відповідь на 1 теоретичне питання - 8б. Загальна кількість – 30 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (проектор), комп'ютер (ноутбук) для використання нормативної електронної бази.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Основні джерела:

- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Офіційний вісник України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- Закон України «Про громадські об'єднання». Відомості Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: з поправками, внесені відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13. Право України https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
- Загальна декларація прав людини. Міжнародні договори України. К., 1992.; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Резолюція 1594 «Про принцип верховенства права», ухвалена Парламентською Асамблеєю Ради Європи 23 листопада 2007 р.
- Міжнародний пакт про громадянські права: позиція держави та погляд громадянського суспільства. К.: Істина, 2007. 240 с.
- Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. 12 грудня 2013 р., м. Київ Упоряд.: В.М. Яблонський, О.А. Корнієвський, П.Ф. Вознюк. К. : НІСД, 2014. 192 с.
- Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналітична доповідь. За ред. О.М. Майбороди. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр. 2013. 376 с.
- Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х - перша половина 2011 рр.). Упорядн.: Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, П.П. Гай-Нижник та ін.; Керівник проекту М.С. Кармазіна. К.: Ін-т політичних і етнонаціональних дослідж. ім. І.Ф. Кураса, 2011. 808 с
- Грик М. А. Щодо співвідношення категорій «громадянське суспільство» та «громадськість» у державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 21. С. 98- 101.
- Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика. *Право України*. 2013. № 9. С. 270-288
- Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою. *Право України*. 2014. № 4. С. 9-16.

13. Корнієвський О. А. Громадянське суспільство в Україні: основні етапи інституціоналізації. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 4 (25). С. 68-73.
14. Чувардинський О. Громадянське суспільство в Україні: історичні корені. *Політичний менеджмент*. 2008. № 1. С. 158 – 164
15. Ковальчук В. Громадянське суспільство та його правосвідомість як основа формування легітимної влади. *Право України*. 2014. № 4. С. 91-98.
16. Медведчук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України. *Право України*. 2014. № 4. С. 26-35.
17. Стеценко С. Громадянське суспільство та соціальна держава: проблеми взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 71-80.
18. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134-140.
19. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: *монографія*. Ю.Ж. Шайгородський, Т.С. Андрійчук, А.Я. Дідух та ін. К.: Паливода А.В., 2011. 148 с.
20. Толкачова Н. Б. Сучасний стан захисту прав людини у правовій системі Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. К., 2010. Вип. 90, ч. 1. С. 198–199.
21. Муравйов В. Захист прав людини в Європейському Союзі. *Право України*. 2011. № 6. С. 85–100.
22. Битяк Ю. П. Права і свободи людини в умовах глобалізації. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 80–93.
23. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини: *монографія*. Івано-Франківськ: Симфонія форте. 2012. 212 с.
24. Обмеження прав і свобод людини в сучасних умовах: теоретичний і практичний аспекти. № 2/2020 http://lsej.org.ua/2_2020/11.pdf

1.2. Інформаційні ресурси:

Офіційні сайти державних органів:

www.rada.gov.ua/laws - офіційний сайт Верховної Ради України

<http://nsj.gov.ua/ua/about/regulations/> - сайт Національної школи України

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch> - сайт Кабінету Міністрів України

<https://www.president.gov.ua/documents/all> - сайт офіційного представництва президента України

Електронні бібліотеки:

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.